

اقتصاد و دارو

درون‌زا، برون‌نگر یا

برون‌زا، درون‌نگر

دکتر اشکان احسانی

■ الف - مقام بودن اقتصاد

خوشبختانه پس از انقلاب اسلامی به برکت طرح ژنریک و همت همه مسؤولان، متخصصان، کارمندان و کارگران در حوزه دارو، جمهوری اسلامی ایران توانست از کشوری که حدوداً ۶۰ الی ۷۰ درصد نیازهای خود را از شرکت‌های چندملیتی تأمین می‌نمود به کشوری تبدیل شود که حدود ۹۰ درصد نیاز کشور را در داخل ساخته و به بازار عرضه می‌کند.

این مهم از آنجایی باعث افتخار کشور بوده، هست و خواهد بود که صنعت داروسازی ما با خروج همه‌جانبه شرکت‌های چندملیتی از کشور و پرونده‌های حقوقی بی‌شماری که در دادگاه‌های بین‌المللی علیه ملی شدن صنایع ما مطرح گردید

در شهریور ماه سال ۱۳۸۹ در دیدار کارآفرینان نمونه کشوری با مقام معظم رهبری واژه‌ای مطرح گردید که بعدها با تشریح ابعاد گسترده آن و ابلاغیه رسمی ایشان به‌عنوان یک سیاست کلان و راهبردی، اقتصاد کشور را در مسیری مشخص و شفاف قرار داد و آن واژه همانا «اقتصاد مقاومتی» بود.

نگارنده قصد دارد در این مقاله به‌صورت موجز ابعاد ارکان اقتصاد مقاومتی را در حوزه دارو طرح مساله نماید. بی‌شک با اعتقاد قلبی و عملی همه مسؤولان دولتی و سازمان‌های غیردولتی مرتبط با دارو این نگرش در حوزه اقتصاد دارو می‌تواند اجرایی شده و باعث خشنودی مردم و مسؤولان گردد.

دچار چالش‌های جدی شد و در عین حال کشور با یک جنگ تحمیلی ۸ ساله تحت شدیدترین تحریم‌ها و تنگناهای اقتصادی قرار گرفت ولی با تمامی این مشکلات طاقت‌فرسا با همت همه مسؤولان و مردم توانستیم نه تنها این مشکلات را کنار بگذاریم بلکه هویت صنعت ملی داروسازی را بیشتر از گذشته در ذهن همه ذی‌نفعان دارویی کشور متبلور سازیم.

■ ب - استفاده از ظرفیت‌های دولتی و مردمی

بی‌تردید یکی از فزاینده‌های مهم اقتصاد مقاومتی اجرایی شدن راهبردهای نوین اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در راستای عمل به سیاست‌های اصلاحی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد که مبنای آن تکیه بر توان مردم و بخش خصوصی است. متأسفانه در این حوزه بخش اقتصاد داروی کشور به مانند بند الف موفق نبوده است؛ اگرچه در حوزه واردات دارو از ابتدای نیمه دوم دهه هفتاد به‌طور کاملاً محدود بخش خصوصی وارد چرخه اقتصادی دارو می‌شود که البته، راجع به دستاوردهای آن و تاریخچه خصوصی‌سازی واردات بعد از انقلاب جای بحث‌های فراوانی است و باید آسیب‌شناسی گردد، ولی بی‌شک در حوزه تولید دارو با اینکه متولیان وزارت بهداشت در ادوار گذشته سعی کردند ورود بخش خصوصی در تولید دارو را تقویت نمایند متأسفانه، با عنایت به دولتی شدن صنعت داروسازی که بعد از انقلاب و با توجه به شرایط اضطراری یاد شده که در قسمت اول همین یادداشت به آن اشاره گردید، دیگر صاحبان دولتی و شبه دولتی صنایع داروسازی ما نتوانسته خود را با شرایط جدید

سیاست‌های اقتصادی کشور وفق داده و از راه‌های مختلف از عملی شدن این مهم شانه خالی می‌کنند که یکی از مهم‌ترین دلایل آن را کم‌توانی بخش خصوصی عنوان می‌کنند.

این موضوع در حالی است که رهبری درباره این موضوع صراحتاً می‌فرماید: «در بعضی موارد من از خود مسؤولان کشوری می‌شنوم که بخش خصوصی به‌خاطر کم‌توانی‌اش جلو نمی‌آید، خوب باید فکری بکنید برای این که بخش خصوصی توان‌بخشی بشود حال از طریق بانک‌ها است، از طریق قوانین لازم و مقررات لازم است از هر طریقی که لازم است کاری کنید که بخش خصوصی، بخش مردمی فعال شود.»

در حال حاضر، متأسفانه، در حوزه تولید دارو بیش از ۷۰ درصد تولید داخلی در حیطه بخش دولتی و نیمه دولتی قرار دارد، در حالی که این عدد در حوزه واردات دارو کمتر از ۲۰ درصد می‌باشد و این خود نشان‌دهنده آن است که ما نتوانستیم در این حوزه مهم ملی اجرای سیاست‌های مترقی اقتصاد مقاومتی و اصل ۴۴ قانون اساسی را عملی نماییم و تولید ملی ما باید در حوزه صنعت دارو به این مهم، توجه جدی نماید.

■ ج - مدیریت منابع ارزی

یکی دیگر از اهداف مهم اقتصاد مقاومتی بی‌تردید اقتصاد متکی بر تولید داخلی ولی با نگاه به بازارهای بین‌المللی می‌باشد. متأسفانه، بسیاری از دلسوزان دارو در کشور ما با این که بسیار به نکته حمایت از تولید داخل توجه می‌کنند و آن را بزرگ‌ترین دغدغه رهبری و سیاست‌های کلان

اقتصاد مقاومتی است.

این موضوع در نظام دارویی هم یکی از دغدغه‌های مسؤولان و ذی‌نفعان در این حوزه می‌باشد.

باید اذعان کنیم که در این بخش هم که هماهنگی و همکاری بین بخشی متولیان نظام دارویی وزارت بهداشت، بیمه‌ها و تجویزکنندگان خدمات دارویی و سلامت لازمه آن است خیلی موفق نبوده‌ایم.

مهم‌ترین دلیل آن به اعتقاد نگارنده عدم داشتن یک پروتکل درمانی جامع است که مورد تأیید همه ذی‌نفعان دارو و سلامت قرار گیرد.

این موضوع که یکی از آرزوهای دیرین متولیان سلامت کشوری می‌باشد هنوز در اجراء، اگرچه گام‌های خوبی برداشته شده به‌طور مثال در حوزه تجویز منطقی دارو ولی به موفقیت ملموسی منجر نگردیده است و دلیل عمده آن عدم مذاکرات اقتصادی شفاف بین ارایه‌دهنده خدمات دارویی و خریدار این خدمات می‌باشد؛ این در حالی است که در بسیار از مواقع که این گفتگوی دوطرفه هم صورت می‌گیرد، متأسفانه به‌علت عدم داشتن زیرساخت‌های مناسب سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در حوزه اجرای تصمیمات بالادستی موفقیت چشم‌گیری را برای مردم، دولت و بیمه‌ها ایجاد نمی‌کند.

خوشبختانه، در حال حاضر مدیریت مصرف در حوزه دارو یک دغدغه جهانی است و کشورهای متعددی سرمایه‌گذاری و اقدامات مناسبی برای مدیریت مصرف در کشورهای متبوع خود را آغاز نموده‌اند. یکی از این اقدامات به‌وجود آمدن

اقتصادی کشور می‌پندارند ولی حقیقتاً آن چه را که می‌توان از متون مورد نظر استخراج کرد آن جمله معروف است که به نظر اینجانب عصاره تفکرات نوین اقتصادی کشور می‌باشد یعنی اقتصاد «درون‌زا و برون‌نگر»، این بدان معنا است که ما تولیدی که بتوان جایگزین واردات باشد را تبدیل به تولیدی کنیم که تقویت‌کننده توسعه صادرات باشد. این مهم را ما حتی در برنامه چهارم پنج ساله توسعه کشور به‌وضوح مشاهده می‌کنیم.

در جایی که ماده ۸۷ آن، وزارت بهداشت را مکلف می‌سازد مقدار ارز حاصل از صادرات خدمات و تولیدات حوزه سلامت معادل ۳۰ درصد مصارف ارزی بخش بهداشت و درمان در پایان سال پایانی برنامه چهارم باشد که متأسفانه، ما هیچگاه به این مهم تاکنون دست نیافته‌ایم و این ناشی از رویکرد ناقص نظام اقتصادی در حمایت از تولید ملی است که هیچگاه تولید صادرات محور را در عمل مهم‌تر از تولید جایگزین واردات محور قرار نداده است و برای همین همیشه بیشترین حاشیه‌های مسؤولان وزارت بهداشت برای مدیریت بهینه تولیدات این‌گونه محصولات صرف می‌شود و هرچه مسؤولان وزارت بهداشت و حتی سازمان‌های غیردولتی مثل سندیکای تولیدکنندگان دارویی به‌صورت علنی این هشدار را می‌دهند که باید نگاه صادرات محور داشته باشیم.

تاکنون این مهم اتفاق نیفتاده و غیر از استثناهایی در صنعت دارو نتوانسته‌ایم به این مهم دست یابیم.

■ د - مدیریت مصرف

مساله مدیریت مصرف بدون شک یکی از ارکان

شرکت‌های ارایه‌دهنده مدیریت خدمات دارویی است.

این شرکت‌ها می‌توانند حلقه واسطی بین ارایه‌دهندگان خدمات دارویی و هم‌چنین خریداران خدمت یعنی بیمه‌ها ایجاد کرده تا با قدرت، مجری تصمیم‌های سیاست‌گذاران دارویی و بیمه‌ای کشور باشند.

برای رسیدن به این مهم که می‌تواند کمک بزرگی برای تنظیم بازار و مدیریت مصرف مهیا نماید، داشتن دو مؤلفه نیروی انسانی متخصص و زیرساخت‌های اطلاعاتی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌نماید.

در حیطه نیروی انسانی می‌توان با جذب داروسازان علاقه‌مند و آموزش دیده و هم‌چنین

سایر علاقه‌مندان با گرایش‌های مرتبط یک بستر مناسب را ایجاد نمود که نه تنها باعث اشتغال‌زایی پایدار می‌گردد بلکه بی‌گمان در کوتاه‌ترین زمان ممکن صرفه‌جویی اقتصادی برای رسیدن به یک مدیریت مصرف متعادل را شاهد خواهیم بود.

در انتها، این موضوع را یادآور می‌شوم که با توجه به تجارب گران‌بهای موجود در کشور در حوزه صنعت دارو، بازرگانی و مدیریتی نظام دارویی که برآیند آن وجود نیروی انسانی بسیار ارزشمند و متعهد می‌باشد می‌توان امید داشت با سرلوحه قراردادن اهداف ارزشمند اقتصاد مقاومتی و به فعل رساندن این اهداف رضایت و سرفرازی مردم عزیز کشورمان را فراهم نمایند.

